

них відбуваються явища, які, широко висловлюючись, є фізичними. Далі створені внаслідок цих явищ сигнали по нервовій тканині потрапляють до відповідних клітин очей — фізичних об'єктів з позицій фізики. Потім в цих клітинах відбувається, широко висловлюючись, фізичний процес — взаємодія елементарних часток. Завершення зазначеного фізичного процесу є моментом википіння зображення, тобто бачення очима, в психіці людини. Тепер зрозуміло, що тут немає потреби характеризувати психічне насильство, в якому фігурують такі явища психіки людини (психічна шкода) як, скажімо, відчуття звуку, запаху, смаку (є гази, потрапляння яких до рота людини викликає відчуття смаку), що є неприємними для людини (певної людини).

Аналізована шкода не зводиться до неприємних відчуттів в органах чуття. Така шкода може полягати також, зокрема, у викликанні негативних емоцій, неусвідомленій потерпілим того, що його ошукали. Втім, все одно йдеться про шкоду свідомості, підсвідомості, напівсвідомості, інтелекту, розуму, і відбувається це шляхом процесів з елементарними частками. Ось тільки з чого складаються неподільні нині такі частки? Можливо, із фізичних об'єктів — струн, які коливаються. Але це тільки версія...

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III // Офіційний вісник України. 2001. № 21. С. 1. Ст. 920.

ЮЛІЩУК О. М.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального права,
кандидат юридичних наук, доцент

СУБ'ЄКТИ ПРИВАТНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПЕРЕСЛІДУВАННЯ: ОКРЕМІ РИСИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВРЕГУЛЮВАННЯ

Очевидно, що центральною фігурою та власником права на приватне кримінальне переслідування є потерпілий. Разом з тим, необхідно визначити: 1) які особливості потерпілого можуть впливати на його право приватного кримінального переслідування; 2) які інші особи, якщо це можливо, можуть реалізувати право потерпілого на приватне кримінальне переслідування від його імені та в його інтересах.

Центральним питанням є питання віку потерпілого фізичної особи. Діюче кримінальне та кримінально-процесуальне законодавство

України однозначної відповіді на це питання не дає. Таким чином, ми стикаємося з вибором: або співставляти вік потерпілого-фізичної особи з віком кримінальної відповідальності суб'єкту злочину за видами злочинів (14 або 16 років), або визначати його віком набуття повної цивільної дієздатності, тобто з 18 років.

Зарубіжний досвід схилився нас обрати саме варіант повноліття потерпілого. Як вказує Сумачов О. В., КК Швейцарії та КК ФРН містять вказівки на повноліття потерпілого як мінімальний вік самостійної реалізації права на приватне кримінальне переслідування [1, с. 228–229]. За КК ФРН, якщо потерпілий є недієздатним або обмежено дієздатним, скаргу може подати його представник. Якщо право на скаргу мають декілька осіб, кожна з них реалізує його самостійно [2, с. 527].

У статтях 64 та 65 КК Голландії визначене не лише право відповідної особи, щодо якої було вчинено злочин, а й, мабуть, усі можливі поанси щодо спеціальних суб'єктів права подання скарги, якими можуть бути: а) представник потерпілого, якщо останній не досяг 16 років, є недієздатним через хворобу або перебуває під піклуванням суду з причини розпусти; б) батьки, діти чи дружина (чоловік) потерпілого, якщо останній помер; в) опікун, піклувальник, дружина (чоловік), інший родич, якщо скарга потерпілого спрямована проти його законного представника [2, с. 529].

За КК Швеції, дифамація є справою приватного обвинувачення. Якщо дифамація спрямована проти померлого, справа порушується державним обвинувачем (якщо не потрібно в інтересах суспільства) або на вимогу дружини (чоловіка), прямих нащадків чи спадкоємців, батьків чи рідних братів (сестер) [4, с. 530].

На різний вплив віку потерпілого на можливість реалізації права приватного кримінального переслідування звертав увагу Кістяковський О. Ф., а саме: «Відмова може виходити не тільки від особи, що постраждала від злочину, але й від законних її представників, як от чоловіка, батька, опікуна або піклувальника. В деяких кодексах встановлений особливий вік, до якого замість неповнолітнього діє опікун, та особливий вік, в якому опікун або піклувальник тільки замінює особистість потерпілого, так щоб останній міг і сам відмовитися від переслідування винного» [3, с. 290].

Схожі аспекти визначення та співвідношення воель потерпілого та представника визначені в КК Італії. Стаття 120 встановлює, що усякий потерпілий від злочинного діяння, яке не повинно переслідуватися у публічному порядку, має право на принесення скарги. При цьому для дітей у віці до 14 років та для осіб, позбавлених дієздатності внаслідок душевної хвороби, право на скаргу здійснюється батьками чи опікуном. Утім, діти, яким виповнилося 14 років, і особи, які перебувають під піклуванням, мають право приносити скаргу. Таке ж право належить

батькам, опікунам чи піклувальникам, хоча б воно і суперечило бажанню дитини чи особи, яка перебуває під піклуванням.

Натомість, якщо батьки, опікуни чи піклувальники, відмовились від права принести скаргу, це не позбавляє такого права дитини, яка досягла 14-річного віку, або особи, яка перебуває під піклуванням (стаття 125 КК Італії) [2, с. 533]. До речі, професор Кістяковський О. Ф. свого часу підтримав таку позицію італійського законодавця, вказавши, що у випадку протиріччя відмови потерпілого, правоздатність якого лише заміщується особою опікуна чи піклувальника, перевага має бути віддана відмові потерпілого [3, с. 290].

Таким чином, слід підсумувати, що особисто реалізувати своє право на приватне кримінальне переслідування має повнолітній дієздатний потерпілий. Якщо останній є неповнолітнім, недієздатним або обмежено дієздатним, право приватного кримінального переслідування від його імені та в його інтересах можуть реалізувати законні представники (опікуни, піклувальники, близькі родичі).

Трохи інакше виглядає ситуація, коли інтереси неповнолітнього потерпілого або обмежено дієздатного/недієздатного антагоністичні інтересам їх представника. КК Італії передбачає, що в ситуації, коли інтереси дитини чи душевнохворого стикаються з інтересами батька чи іншого представника, то у цих випадках призначається спеціальний опіку (стаття 121) [2, с. 533].

Втім, з огляду на значну ускладненість цієї ситуації, вважаємо за доцільніше передати право переслідування в такому випадку в руки держави.

Якщо потерпілим є юридична особа приватного права, то очевидно, що право переслідування має реалізувати власник (співвласник) або за його згодою інший представник. Наприклад, у КК Норвегії вказано, що клопотання висуває правління підприємства або, за його уповноваженням, член правління, генеральний директор чи особа, яка має довіреність на ведення справ фірми, — якщо постраждало підприємство. Цей підхід видається зваженим і раціональним.

Окремо слід вказати, що не всі визнають за потерпілим-юридичною особою приватного права правомочність на примирення. Право на приватне кримінальне переслідування останніх, на думку Сумачьова О. В., слід обмежити правомочностями на порушення та відмову від переслідування [1, с. 225]. Ми вважаємо, що дана точка зору цілпа, втім ми її не підтримуємо. Незважаючи на відсутність персоніфікації, як у випадку з потерпілим-фізичною особою, примирення все ж таки залишається в теорії можливим.

В рамках цих тез ми надали стислий узагальнений огляд визначених у вступі позицій, які можуть в подальшому бути деталізовані в окремій статті.

Список використаних джерел

1. Сумачев Алексей Витальевич. Диспозитивность в уголовном праве : теоретико-прикладной анализ : диссертация... доктора юридических наук : 12.00.08 Екатеринбург; 2006. – 346 с.
2. Хавронюк М. І. Кримінальне законодавство України та інших держав континентальної Європи: порівняльний аналіз, проблеми гармонізації. Монографія. – К.: Юрископсулт, 2006. – 1048 с.
3. Кистяковский А. Ф. Элементарный учебник общего уголовного права. Т. 1. Общая часть. – Киев, Университетская типография, 1875. – 438 с.

ХИЛЬЧЕНКО А. С.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук

РОЛЬ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ У СТАНДАРТИЗАЦІЇ ПЕНАЛІЗАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В УКРАЇНІ

Аксіомою є те, що саме кримінальний закон встановлює межі розсудового елементу при вирішенні питань пеналізаційного характеру. Але чи дійсно є безспірним твердження, що лише кримінальний закон встановлює межі вибору рішення у кримінальному провадженні?

Важливу роль у формуванні судової практики у країнах континентального права відіграють рішення вищих судів, що можуть служити аналогом переконливих прецедентів. В Україні таку роль можуть відігравати рішення Верховного Суду України та вищих спеціалізованих судів — Вищого адміністративного, Вищого господарського і Вищого спеціалізованого суду з цивільних і кримінальних справ. Кожний суддя, якому відома правова позиція вищої судової інстанції з того чи іншого питання, не може не брати її до уваги, виходячи з авторитетності вищої судової інстанції і з огляду на можливе оскарження та скасування його рішення [1, с. 179].

Як відмічав В. О. Туляков, відомою є позиція, що кримінальна заборона сьогоднішня, яка реалізується у правозастосуванні, знаходиться в постійному розвитку. Волночас і стабільна заборона минулого, що пов'язана із позитивним кримінальним правом, так само знаходиться у розвитку. У першому випадку мова йде про необхідність постійної корекції законодавства та практики його застосування відносно нових заборон (комп'ютерні злочини, наприклад), нових колізійних ситуацій, що зумовлено політичними процесами, прийняттям та ратифікацією відповідних міжнародних договорів та конвенцій, рішеннями Європейського суду з прав людини тощо. У другому випадку маються